

Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Vår ref:
20/00610-2

Saksbehandler:
Jonas Bjørkli

Dato:
24. november 2020

Høringssvar NOU 2020:6 - Frie og hemmelige valg

Barneombudet støtter utvalgets flertall sitt forslag om å senke stemmerettsalderen fra 18 til 16 år for kommunestyre- og fylkestingsvalg. Vi støtter også mindretallets forslag om å senke stemmerettsalderen tilsvarende ved stortingsvalg.

Vi viser til høringsbrev datert 3. juni 2020 om ny valglov. Høringssvaret vårt begrenser seg til spørsmål knyttet til stemmerett for 16-åringer. Dette er behandlet i NOUens kapittel 1.2.2, 1.3.9, 9.1, 23.2 og i den nye valglovens § 2-2.

I vårt høringssvar kommer vi til å gå inn i de momentene vi mener er viktige når man skal vurdere å senke stemmerettsalderen. Vårt synspunkt må sees i lys av artikkel 12 i barnekonvensjonen, samt § 104 i Grunnloven om barns rett til å bli hørt.

Kommunestyre- og fylkestingsvalg

Barneombudet har siden tidlig 2000-tall vært en pådriver for å senke stemmerettsalderen til 16 år ved kommunestyre- og fylkestingsvalg, og vi er derfor glade for at et flertall i utvalget går inn for dette.

Flertallet i utvalget argumenterer godt for sitt syn. Vi vil spesielt trekke frem argumentene om at ungdom ofte bor i det nærmiljøet de er vokst opp, og at saksområder som grunnskole, videregående skole og kollektivtransport er områder som går direkte inn i ungdommenes liv. Vi mener derfor det er naturlig at ungdom får være med på å påvirke i disse sakene. Dette vil være en nyttig og nødvendig utvidelse av demokratiet all den tid den eldre velgermassen vokser. Vi har gjennom to forsøksordninger med senket stemmerett sett at representasjonen i kommunestyrene er blitt yngre i forsøkskommunene. Resultatet er et sterkt argument for nedsatt stemmerettsalder. I tillegg er det positivt at 16- og 17-åringene stemmer i større grad enn andre førstegangsvølgere.

Utvalget viser til internasjonal forskning som tyder på at stemmerett for 16-åringer kan bidra til å skape gode valg-vaner. Selv om vi ikke har sett dette i de begrensede norske forsøkene, mener vi også dette er noe som taler for å senke stemmerettsalderen.

Forsøket har også hatt stor støtte lokalt i kommunene. Til forsøket i 2011 var det hele 143 kommuner som søkte om å være med, mens det til 2015-forsøket var 124 kommuner som ville være med. Begrunnelsene fra kommunene har vært at de vil styrke unges bånd til kommunen og lokaldemokratiet.

Vi kan også nevne at under folkeavstemningene om kommunesammenslåinger i perioden 2015-2017 valgte 169 kommuner å gi sine 16-åringer stemmerett. Alt tyder dermed på at kommunene selv ønsker å slippe sine unge til i lokaldemokratiet.

Karl Johans gate 7,
0154 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

Til slutt vil vi påpeke at demokrati og medborgerskap nå er ett av de tverrgående emnene i læreplanenes overordnede del. Skolene har dermed en forpliktelse til å sette elevene i stand til å forstå spillereglene i et demokrati. Dette igjen mener vi gjør ungdommene i stand til å gi sin stemme ved valg.

Stortingsvalg

Barneombudet støtter mindretallets forslag om at stemmerettsalderen også bør senkes ved stortingsvalg. Argumentasjonen vil være som ved kommune- og fylkestingsvalg, med unntak av de lokale forholdene. Også her vil vi spesielt trekke frem effekten med yngre representasjon.

Ved Stortingsvalget i 2017 var kun 18 av de 169 innvalgte under 30 år, mens aldersgruppen 18-29 utgjør om lag en femtedel av velgermassen. I forsøkene ved lokalvalg har man sett at en senking av stemmerettsalderen gir yngre representasjon i kommunestyrene. Dette kan være en potensiell effekt også ved stortingsvalg. Dette kan gi en politikk som i større grad er tilpasset en gruppe som i dag påvirkes mye av endringer som vedtas, men som ikke får påvirke gjennom valg. Det er de unge som må leve lengst med de beslutningene som tas i dag.

Myndighetsalder

Utvalgets mindretall mener prinsipielt at stemmeretts- og myndighetsalder bør samsvare og ønsker derfor ikke å senke stemmerettsalderen ved lokal- og fylkestingsvalg. Dette synet er Barneombudet uenig i. Som utvalget påpeker, er det mange aldersgrenser som er avvikende fra myndighetsalderen i lovverket. Ungdom under 18 år må stå til rette for sine handlinger ved at den kriminelle lavalderen er 15 år, og de har stor grad av selvbestemmelse over eget liv og helse siden den helserettslige myndighetsalderen er 16 år. Vi ser derfor ikke noen utfordringer med at dette også kan gjelde stemmerett.

Valgbarhet

Deler av utvalget argumenterer for at det bør være samsvar mellom stemmeretts- og valgbarhetsalder og er derfor mot å senke stemmerettsalderen. Det eksisterer allerede en rekke unntak fra valgbarhet, og valgbarhet og stemmerett følger ikke hverandre automatisk. Det vil derfor være mulig å innføre lavere stemmerettsalder enn valgbarhetsalder.

Å senke valgbarhetsalderen, samtidig som man beholder ombudsplikten, vil kunne føre til flere problematiske situasjoner der barns rettigheter blir satt på prøve. Dette kan for eksempel dreie seg om retten til hvile og fritid, samt barnets beste. Dersom en skal vurdere å senke valgbarhetsalderen må det gjøres grundige utredninger av barnets beste og de konsekvenser dette kan ha. Dette er ikke gjort, og Barneombudet støtter flertallet i at valgbarhetsalderen ikke skal senkes til 16 år i denne omgangen.

Med vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Jonas Bjørkli
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.